

Helsinki 14.11.2014

Opetus- ja kulttuuriministeriölle

Asia: Professoriliiton lausunto EU/ETA-alueen ulkopuolelta tulevien yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen opiskelijamaksuja koskevasta lakiesitysluonnoksesta

Ministeriö ei ole pyytänyt Professoriliitolta lausuntoa asiasta. Yliopistojen ylintä opetus- ja tutkimushenkilöstöä edustavana järjestönä liitto lausuu kuitenkin seuraavan:

Yliopistoille on turvattu Suomen perustuslaissa itsehallinto. Itsehallinto tarkoittaa käytännössä yliopistolle mahdollisimman suuria vapauksia omiin päätöksiin. Kaikenlaisten pakkojen asettamista yliopistolle tulee tarkastella myös tätä taustaa vasten. Lausunnolla olevassa lakiesitysluonnoksessa lähdetään siitä, että kaikilla yliopistoilla olisi aina pakko periä EU/ETA-alueen ulkopuolelta tulevilta alempan tai ylempään korkeakoulututkintoon johtavasta vieraskielisestä koulutuksesta vähintään tietyn suuruista lukukausimaksua. Yliopistolla itsellään ei siis olisi tässä suhteessa lainkaan harkintavaltaa. Tämä on kyseenalainen lähtökohta yliopistojen itsehallinnon kannalta.

Lakiesitysluonnosta perustellaan mm. korkeakoulujen rahoituspohjan laajentamisella. Perusteluissa ei ole pystytty osoittamaan, että tällainen pakkotoiminta todella laajentaisi rahoituspohjaa ja varsinkaan vahvistaisi korkeakoulujen taloutta.

Ministeriö tuo monessa yhteydessä esiin kansainvälistymisen. Liitto ei ole varma siitä, että pakollinen lukukausimaksu kaikille EU/ETA-alueen ulkopuolisille tutkinto-opiskelijoille edistäisi tätä pyrkimystä. Varsinkin kehittyvistä maista Suomeen pyrkiville opiskelijoille 4.000 euron summa voi olla liian suuri kynnyks.

Lakiesitysluonnokseen sisältyy ehdotus apurahajärjestelmän luomisesta tukemaan maksulliseen tutkintokoulutukseen osallistuvia. Perusteluissa käsitellään jonkin verran mahdollisen apurahajärjestelmän kuluja. Liiton näkemyksen mukaan apurahajärjestelmästä voisi tulla raskaan byrokraattinen, ja se pitkittäisi opiskelijoiden haku- ja hyväksymisprosessia. Järjestelmään tulisi sisällyttää käytännössä väistämättä monia eri vaiheita, ja yhteiskustannusvaikutukset voisivat olla suuret.

Esitysluonnoksessa ei ole riittävästi pohdittu lukukausimaksun vaikutusta ulkomaisten opiskelijoiden määrään sekä opiskelijoiden tasoon ja koostumukseen. Ei ole takeita siitä, että opiskelijamäärät edes myöhemmin lisääntyisivät. Voisi olla myös niin, että lukukausimaksu-opiskelijoiksi valikoituisivat sinänsä maksukykyiset, mutta vähemmän lahjakkaat opiskelijat. Asiassa voi olla vaikutusta myös Suomen suhteelliseen syrjäisellä sijainnilla. Sitä paitsi on niin, että voisi esiintyä suuria ala- ja paikkakunta-kohtaisia vetovoimaisuuseroja lukukausimaksu-opiskelijoiden houkuttelemisessa.

Julkisessa keskustelussa esiintyy silloin tällöin väitteitä siitä, että maksutonta opetusta saaneet lähtevät valmistuttuaan suurelta osin saman tien kotimaahansa tai muualle ja hyödyntävät Suomessa maksutta hankitun osaamisensa muualla. Tämä pitää paikkansa vain osittain. CIMOn ilmoituksen mukaan kaksi kolmesta ulkomaalaisista opiskelijasta jää Suomeen valmistumisen jälkeen. Vaikka tietenkin suuria alakohtaisia ym. eroja esiintyy, voidaan tänne jäävien kokonaismäärää kuitenkin pitää merkittävänä monelta kannalta.

Suomesta poislähtevät valmistuneet ovat tulleet tänne eri puolilta maailmaa ja erilaisista oloista. Liiton mielestä tietyistä maista tulevien opiskelijoiden maksuttomat tutkinnot voisivat olla yksi Suomen kehitysyhteistyön muodoista.

Edellä mainituista syistä johtuen Professoriliitto ei kannata pakollisia lukukausimaksuja kaikille EU/ETA-aleen ulkopuolelta tuleville tutkinto-opiskelijoille. Liitto ei kuitenkaan suhtaudu täysin torjuvasti näihin lukukausimaksuihin. On koulutusaloja tai -ohjelmia, joilla lukukausimaksu puolustaa paikkaansa. Nämä alat tai ohjelmat ovat niin haluttuja, vetovoimaisia tai kalliita, että lukukausimaksut voisivat puoltaa paikkaansa. Tällaisia aloja tai ohjelmia ei voida kuitenkaan määrittellä yleisesti lainsäädännön tai muun keskitetyn normin tasolla. Yliopistot (tai ammatti-korkeakoulut) pystyvät itse tunnistamaan ja määrittelemään sellaiset alat ja ohjelmat, joissa lukukausimaksu soveltuu EU/ETA-alueen ulkopuoliselle. Tämä koskee myös lukukausimaksun suuruutta. Mikäli lukukausimaksu toteutettaisiin lainsäädäntöteitse tältä pohjalta, ei myöskään olisi mitään esteitä kannatettavalle koulutusviennille. Tällainen muutos korostaisi myös yliopistojen itsehallintoa.

Professoriliitto vastustaa kaikille EU/ETA-alueen ulkopuolisille lain perusteella tulevaa pakollista lukukausimaksua. Liitto esittää, että yliopistoille säädettäisiin laissa oikeus periä haluamansa suuruista lukukausimaksua EU/ETA-alueen ulkopuolelta tulevilta määrittelemillään koulutusaloilla tai -ohjelmissa.

Professoriliitto-Professorsförbundet

Maarit Valo

Maarit Valo
puheenjohtaja

Jorma Virkkala
toiminnanjohtaja